

Hekkende sjøfugl i indre Oslofjord, Oslo og Akershus 2013

Gråmåke i gressløk (fremmedart). Foto Morten Bergan.

Av

Geir S. Andersen og Morten Bergan

Norsk Ornitologisk Forening,
avd. Oslo og Akershus

Sammendrag

Årets tellinger viste en nedgang på 7 % i antall hekkende par sjøfugl i rapportområdet. Totalt fant vi 4681 hekkende par av de artene tellingene omfatter. Hettemåke, fiskemåke og tjeld viste sterk nedgang, mens knoppsvane og svartbak viste sterk oppgang. Det var fremdeles oppgang også for ærfugl, hvitkinngås og sildemåke. Øvrige arter viste i hovedsak stabile bestander.

Omkring 66 % av den samlede sjøfuglbestanden hekket i 2013 på fredete lokaliteter, mot 76 % i 2011. Årsaken til den reduserte andelen er at en del gamle hettemåkekolonier forsvant fra fredete lokaliteter, mens enkelte nye kolonier av arten etablerte seg på ikke-fredete lokaliteter.

Bakgrunn

Indre Oslofjord har et rikt fugleliv, men er også et viktig friluftsområde for befolkningen i Stor-Oslo med omegn. Det innebærer at sjøfuglenes hekkeplasser, oppvekstområde og næringsområder i sommerhalvåret er sterkt preget av ulike fritidsaktiviteter med mye menneskelig aktivitet, både i strandsonen og til sjøs. Det er konkurranse om bruken av skjær, holmer og strender.

Samtidig blir sjøfuglene også utsatt for andre negative faktorer, slik som oljesøl og bifangst i garn.

Utover på 1970-tallet ble konflikten mellom sjøfugler og friluftsliv viet mye oppmerksomhet. Etter feltarbeid i 1974 og 1976 ble 20 hekkelokaliteter fredet i desember 1978, ytterligere en i 1988. I 2008 og 2009 er ytterligere 18 lokaliteter fredet, slik at det fra 2011 var 40 lokaliteter i fjorden i Oslo og Akershus som var fredet for å verne sjøfuglenes hekkeplasser – 39 av dem i området omfattet av denne rapporten.

Fra midten av 1970-tallet har tre gåsearter etablert seg i fjorden, i hovedsak som følge av utsettinger. Alle bestandene har økt utover på 1980-, 1990- og 2000-tallet, samtidig som det har blitt meldt om økende problemer knyttet til tilgrising av grøntområder og badesteder med gåsemøkk, og i noen grad beiteskader på kornåkre i innlandet. Forvaltningsmyndighetene har valgt å svare på dette ved å gjennomføre ulike bestandsregulerende tiltak, i dag for det meste ved punktering av egg i rugetiden, i mindre grad ved å tillatte skadefelling. Disse tiltakene blir, slik vi kjenner til, i hovedsak gjennomført i Oslo, Asker og Bærum kommuner.

For å følge utviklingen av sjøfuglbestandene, både de man ønsker å verne og de man ønsker å redusere, gjennomfører Fylkesmannen i Oslo og Akershus jevnlig tellinger av hekkebestandene av de ulike sjøfuglartene. For tiden gjøres dette annethvert år. Denne rapporten viser resultatet av tellingene i 2013.

Tjeld. Foto Morten Bergan.

Metode

Foruten mer tilfeldige tellinger på 1950-tallet, ble sjøfuglkolonier i Oslo og Akershus talt opp første gang i 1974 og 1976, i 1976 i en stor del av det nåværende rapportområdet. Det var årlige tellinger 1978-1991, deretter tellinger annethvert år. Fra og med 1981 har tellingene omfattet alle skjær, holmer og øyer i Oslo og Akershus innenfor Drøbak. Tellingene har i alle år blitt utført av forfatterne og etter samme metodikk:

- a. telling av voksne gravender og silender i hele rapportområdet i midten av mai
- b. reirtelling for alle andre arter i hele rapportområdet, også dette i midten av mai
- c. supplerende tellinger av i hovedsak rugende makrellterner i Oslo, Asker og Bærum omkring 10. juni.

For nærmere beskrivelse av metodikken, se tidligere rapporter.

Feltarbeid

Årets tellinger ble gjennomført slik: Vi talte området øst for en linje mellom Nesoddtangen og Først brygge på Snarøya i Bærum 18. mai, samme dag også sjøfuglreservatet Sandholmen i Hundesund på Snarøya, men ikke sjøfuglreservatet Ytre Vassholmen.

19. mai talte vi resterende hekkeplasser i Asker og Bærum kommuner og 20. mai talte vi øvrige hekkeplasser vest for Nesoddlandet, i Nesodden og Frogn kommuner. Supplerende tellinger av ungekull av gjess ble gjort i Bestumkilen og Frognerkilen i Oslo 21. mai, mens en ny sjøfuglkoloni på Filipstad i Oslo ble talt 24. mai.

Egne såkalte «ternetellinger» ble gjennomført i Oslo, Asker og Bærum kommuner 9. juni, i år inkluderte disse også sjøfuglkoloniene lengst sør i Bunnefjorden, i Ås kommune. Disse tellingene ble utført av Morten Bergan og Marianne Bergan.

Et ringmerkingsprosjekt med ekstra stor fotring på måker gjør det mulig å lese av ringen i felt. Denne sildemåken, på NØ Askeskjær, heter JV2J og ble også avlest i kolonien i fjor.
Foto Morten Bergan.

Resultater

Årets tellinger ga 4681 par sjøfugl totalt, eksklusive gravand og siland, som vi bare teller voksne individer av (ikke reir). Dette er en nedgang fra 5054 i 2011. Den totale nedgangen i antall hekkende par skyldes i hovedsak at den mest tallrike arten, hettemåke, fortsatte sin tilbakegang, se **Artsgjennomgang** under. I år var det også en kraftig tilbakegang fiskemåke. Det var imidlertid fortsatt markert økning for ærfugl og tydelig økning for hvitkinngås og sildemåke.

Av de snaut 4700 parene hekket 3070 par på fredete lokaliteter (ned fra 3840 i 2011). 1611 par hekket på ikke-fredete lokaliteter. Nedgangen i antallet hekkende par på fredete lokaliteter og oppgang på de ikke-fredete skyldes (tilfeldige) lokale forflytninger av hettemåkekolonier fra fredete til ikke-fredete lokaliteter.

For alle de vanlige artene hekket mellom 50 og 75 % av bestanden på fredete lokaliteter.

Fullstendige resultater, med antall par av hver art per lokalitet, er vist i tabellene 1A–B og 2A–C sist i rapporten.

Under har vi kommentert bestandsendringer for hver enkelt fredet lokalitet, deretter for hver enkelt art.

Forklaring på kolonneoverskriftene i tabellene 1A–B, 2A–C og de mindre tabellene for de fredete lokalitetene er som følger:

Kns=knoppsvane, **Kg**=kanadagås, **Hg**=hvitkinngås, **Gg**=grågås, **Sa**=stokkand, **Æf**=ærfugl, **Tj**=tjeld, **Rs**=rødstilk, **Hm**=hettemåke, **Fm**=fiskemåke, **Gm**=gråmåke, **Sm**=sildemåke, **Sb**=svartbak, **Mt**=makrellterne

År 2013 var det dårligste for makrellterne noensinne. Men fortsatt holder terna stand i indre Oslofjord. Her på det lille skjæret Junkern innenfor Grimsøya/Bærum.
Foto Morten Bergan.

1) Fredete lokaliteter

Hertugskjær v. Malmøya; Oslo – naturreservat opprettet i 2008

År	Sum	Gg	Æf	Fm	Gm	Sm	Mt
2009	16	1	1	2	1	7	4
2011	15		2	2		11	
2013	20				2	18	

I hovedsak fremdeles en liten sildemåkekoloni, men med en økning i antall par fra 2011.

Malmøyskjær v. Malmøya; Oslo – naturreservat opprettet i 2008

År	Sum	Hg	Tj	Hm	Fm	Sb
2009	9			8		1
2011	0					
2013	4	1	1		1	1

Skjæret har hatt lite å vise til de siste årene, men huset noen få par i 2013.

Kaninøya; Oslo – naturreservat opprettet i 2008

År	Sum	Kns	Hg	Gg	Æf	Tj	Fm	Gm	Sm	Sb
2009	90	1	8		8	2	3	8	60	
2011	128		11	3	21	3		12	77	1
2013	143	1	13		32			20	77	

Kaninøya har i perioder vært den største hettemåke- makrellternekolonien i fjorden. Nå er det hvitkinngås, ærfugl og sildemåke som dominerer; det lille skjæret holder nå fjordens nest største sildemåkekoloni.

Malmøykalven; Oslo – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Tj	Fm	Gm	Sm
2009	6		4	1	1
2011	1	1			
2013	0				

Malmøya; Oslo – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Gg	Tj
2009	0		
2011	2	1	1
2013	0		

Bleikøyalven; Oslo – naturreservat opprettet i 2008

År	Sum	Kns	Kg	Hg	Gg	Æf	Tj	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb
2009	491	1	1	54	1	44	3	102	39	161	85	
2011	257			14		10			30	110	92	1
2013	120			1	2				18	43	56	

Det har vært rev på Bleikøya, i alle fall fra og med 2011, og denne rev har gitt sterkt utslag på antallet hekkende par sjøfugl. Det er også skadefelt rev her ute, men uten at vi vet om problemet er løst. Det var mange tomme måkereir i kolonien og mange reirskåler med bare ett egg. Det tyder på pågående predasjon fra rev eller andre predatorer. Merparten av fiskemåkene hekker ikke ute på kalven, men i en tilgrensende skrent på selve Bleikøya.

Galteskjær; Oslo (nord for Lindøya) – biotopvernområde opprettet i 2009

År	Sum	Hg	Æf	Tj	Gm	Sm
2009	27			1	3	23
2011	23				7	16
2013	30	1	1	1	6	21

I hovedsak uendret, men med enkeltpar av de stadig økende antall hvitkinngjess og ærfugler.

Nakkeskjær; Oslo – biotopvernområde opprettet i 2009

År	Sum	Hg	Gg	Æf	Tj	Hm	Gm	Mt
2009	50		1	1		35		13
2011	30	1			1		1	27
2013	49	3		5			2	39

Den suverent største ternekolonien i fjorden dette året, enda større enn i 2011.

Kavringen; Oslo – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Hg	Gg	Æf	Tj	Gm	Sm	Sb
2009	20			3	1	7	8	1
2011	27		3	6		9	8	1
2013	24	4		4	1	7	7	1

Liten endring, men 3 rugende grågjess i 2011 var erstattet med 4 rugende hvitkinngjess i år.

Kaffeskjær; Oslo – fuglefredningsområde opprettet i 2009

År	Sum	Kns	Kg	Hg	Gg	Sa	Æf	Tj	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb
2009	70	1						1	25	40	3		
2011	264			1				1	221	36	4	1	
2013	156		2	5	1	1	10	1	93	40	2		1

Nedgang for hettemåkene, som i fjorden ellers, men økning både i arter og antall for andefuglene. Kanskje en indikasjon på at øya får være i fred for mennesker. Hannen i det ene kanadagåsparet var en hybrid kanadagås x grågås. Det er første gang vi har registrert hekkende hybrider i fjorden (skjønt vi kan ikke være 100 % sikre på at hannen faktisk var eggnes far).

Nordre Skjælholmen; Nesodden – naturreservat opprettet i 2009

År	Sum	Kns	Kg	Hg	Gg	Æf	Tj	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb
2009	149			27	5	42	3		5	51	9	7
2011	193	1	1	41	4	80	1		2	52	10	1
2013	207		2	48	2	59	2	1		57	22	14

Til tross for nedgangen fremdeles den største ærfuglkolonien i fjorden og nå også størst for svartbak. Den nest største for hvitkinngås og den tredje største for gråmåke. Den mest sannsynlige årsaken til mellomårsvariasjonen i antallet svartbaker fra 2009 til 2013 er at vi p.g.a. tids- eller værproblemer hadde oversett svartbakene blant sildemåkene. Men gitt at sildemåketallet i 2011 ikke var spesielt høyt, så kan dette neppe være hele forklaringen. Det «burde» ha vært omkring 10 par svartbak her i 2011.

Husbergøya; Nesodden – naturreservat opprettet i 2008

År	Sum	Kg	Hg	Gg	Æf	Tj	Fm	Gm	Sm	Sb
2009	112	1	6	5	19	2	12	46	20	1
2011	58		4	5	6	1	12	17	13	
2013	86		12	1	12	1	20	14	25	1

En liten oppgang igjen. Til dels både bratt terreng og tett kratt gjør denne lokaliteten vanskelig å inventere og tallene er som absolutte minimumstall å regne.

Knerten; Nesodden – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Kns	Hg	Gg	Æf	Tj	Rs	Fm	Gm	Sm	Sb
2009	101	1	23	1	33	4		3	35	1	
2011	109	1	33	1	58	2		1	6	5	2
2013	91	1	32		36	2	1		10	4	5

Stadig tilbakegang for denne lokaliteten, men uten noen åpenbare årsaker. Rødstilk var nytt her.

Tuskjær; Ås – fuglefredningsområde opprettet i 2009

År	Sum	Hg	Gg	Tj	Hm	Fm	Gm	Sm	Mt
2009	75	3	1	1	50	18	1	1	
2011	260	4	1	1	230	24			4
2013	421	4			401	16			

Proppfullt med hettemåke, samtidig som naboskjæret Flatskjær var nesten helt tomt for arten. Ble den største hettemåkekolonien i år og holdt omring 25 % av artens bestand i fjorden. To hettemåker ble funnet døde i gjenlagt fiskesene her, begge av fjordens eldste merkete fugler og med over 16 år på nakken.

Flatskjær; Ås – fuglefredningsområde opprettet i 2009

År	Sum	Kns	Hg	Tj	Hm	Fm	Sm	Mt
2009	275	1		1	259	8		2
2011	342		1	1	315	8	2	15
2013	39		4	2	5		2	26

Hettemåkene var nå nesten helt borte, samtidig som naboskjæret Tuskjær hadde sterk oppgang for arten. Årsaken er uklar, det kan være mink, vånd, menneskelig aktivitet eller annet. Fin oppgang for ternene gjorde dette til den nest største kolonien for makrellterne i år. Tradisjonelt har det vært mange terner her.

Nordøstre Askeskjær; Frogn – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Kns	Hg	Æf	Gm	Sm	Sb
2009	142	1		25	7	108	1
2011	166	1	1	51	16	96	1
2013	163	1	2	49	14	95	2

Så godt som uendret fra 2011. Fremdeles den største sildemåkekolonien og den tredje største ærfuglkolonien i fjorden.

Stakaskjær; Frogn – biotopvernområde opprettet i 2009

År	Sum	Kg	Gg	Æf	Tj	Hm	Fm	Sb	Mt
2009	6				1		1	1	3
2011	12	1	4	6	1				
2013	19	1			1	10	2		5

En liten hettemåkekoloni var ny, men det har tidligere vært en mye større koloni av arten her. Nedgangen for grågås og ærfugl skyldes at flere kull av disse artene ble sett nær skjæret i 2011 og ført på denne lokaliteten, skjønt de kunne like gjerne ha vært klekket annensteds.

Storskjær; Frogn – fuglefredningsområde opprettet i 2009

År	Sum	Kg	Æf	Tj	Fm	Sm	Mt
2009	11	1			10		
2011	23	1	2		13	1	6
2013	18		6	1	8	1	2

Små endringer, men stadig oppgang for ærfuglen også her.

Småskjær; Frogn – fuglefredningsområde opprettet i 2009

År	Sum	Kns	Gg	Æf	Tj	Fm	Gm	Sm	Sb
2009	66	1		17			10	37	1
2011	84	1		31	1	2	20	29	
2013	93	1	1	24			10	56	1

Som nevnt i 2011-rapporten, så kan forholdet mellom grå- og sildemåker være litt unøyaktig, ettersom skjæret også brukes som rasteplass for mange stormåker. I år talte vi ganske nøyaktig igjen og oppdaget at de fleste gråmåkene på øya ikke var hekkende fugler. Således tilbake til 10 par for gråmåke og oppgang for sildemåkene.

Lagmannsholmen; Bærum – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Gg	Tj	Hm	Fm	Sb	Mt
2009	100			94	2		4
2011	127		1	120	1		5
2013	197	2		192	1	1	1

Lokaliteten klarer fremdeles presset fra sportsfiskere på vårparten bra. Det er sjelden i lokalitetens historie at hettemåkekolonien har vært så stor.

Dokkskjær; Bærum – biotopvernområde opprettet i 2009

År	Sum	Ks	Gg	Æf	Tj	Hm	Fm	Sb	Mt
2009	228		1	2		219	5	1	
2011	232		2	8	1	216	3	1	1
2013	21	1	2	14		2	1	1	

Hettemåkene forsvant i år fra denne lokaliteten også, mens det var ny solid fremgang for ærfuglen.

Sandholmen; Bærum – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Gg	Tj	Hm	Fm
2009	3				3
2011	1				1
2013	67	2	1	63	1

Endelig en liten koloni av hettemåke igjen, etter mange års fravær.

Alv; Bærum – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Hg	Gg	Æf	Tj	Gm	Sm	Sb
2009	88		2	17		36	32	1
2011	82	2	3	23	1	26	26	1
2013	87	6		24	1	28	27	1

Trolig den kolonien i fjorden som har vært mest stabil de siste årene, både i artssammensetning og antall par av hver art. Mangelen på grågås kan skyldes at parene her allerede hadde klekket, det var i alt 7 kull på vannet ikke så langt unna, men som ble ført på andre lokaliteter.

Selskjær; Bærum – fuglefredningsområde opprettet i 2009

År	Sum	Kns	Hg	Gg	Æf	Gm	Sm	Sb
2009	29		4	1	19		4	1
2011	50	1	5	1	26		16	1
2013	70		4	1	26	1	37	1

Sildemåkekolonien vokser. Alle de tre fredete lokalitetene omkring Torvøya gjør det bra for tiden.

Langskjær; Bærum – naturreservat opprettet i 2009

Ar	Sum	Ks	Hg	Gg	Æf	Tj	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
2009	13		3	1	4	2		1	1		1	
2011	31		5	4	14		4				1	3
2013	347	1	13	6	22		303			1	1	

Økning for mange arter, herunder etablering av årets nest største hettemåkekoloni i fjorden. Det var hettemåker her også i fjor, ofte forstyrret av mennesker.

Svartskjæra; Bærum – naturreservat opprettet i 1978

Ar	Sum	Ks	Gg	Æf	Tj	Fm	Sb
2009	2			1	1		
2011	4			1	1	1	1
2013	8	1	2	2	2		1

Fremdeles liten, om enn med en økning. Knoppsvane er ny art for lokaliteten.

Møkkalassene; Bærum – naturreservat opprettet i 1978

Ar	Sum	Gg	Æf	Tj	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
2009	36	1	13	2		2	8	3		7
2011	104		14	2	71	1	10	1		5
2013			18	2		1	6	1	1	

Hettemåkene forsvant igjen, ikke helt uventet med tanke på artens store nedgang i fjorden ellers.

Ytre Vassholmen; Bærum – naturreservat opprettet i 1978

Ar	Sum	Hg	Gg	Æf	Tj	Fm	Gm	Sm	Sb
2009	129	6	3	14	4	5	83	10	4
2011	122	15	2	29	3	3	52	15	3
2013	107	14	1	27	1	2	41	17	4

Nær sagt uendret fra 2011, men med en ytterligere liten nedgang for gråmåke.

Terneskjær; Bærum – naturreservat opprettet i 1978

Ar	Sum	Æf	Tj	Gm	Sm	Sb
2009	27	6		3	16	2
2011	23	15	1		6	1
2013	8	2			4	2

Det er vanskelig å forstå nedgangen her, men skjæret ligger utsatt til for stormflo og sjø og kan ha blitt valgt bort av den grunn.

Mellemskjær; Bærum – naturreservat opprettet i 1978

Ar	Sum	Hg	Gg	Æf	Tj	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
2009	23	1	1	5	1	1	6	6	1	1
2011	5			2	1				1	1
2013	13		1	7	3		1		1	

Fremdeles lite attraktiv for måker, men økning for ærfuglen.

Prinseskjær; Bærum – naturreservat opprettet i 1978

Ar	Sum	Hg	Gg	Æf	Tj	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
2009	26	2		2	1	2			2	17
2011	23	4		11	1	1			2	4
2013	26	4	1	17	1		1	1	1	

Små endringer, men også her oppgang for ærfugl.

Borøyskjær; Bærum – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Ks	Hg	Gg	Æf	Tj	Hm	Fm	Sm	Sb	Mt
2009	41		1				6	7		1	26
2011	32		1				2	10	2	1	16
2013	36	1	2	2	3	1		6	1	1	19

Stort arts mangfold på dette lille skjæret. Den fine ternekolonien holder seg.

Kråkholmen; Asker – fuglefredningsområde opprettet i 2009

År	Sum	Hg	Æf	Tj	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
2009	44	2		2		30	3	2		5
2011	256	2	1	1	210	31	2	3		6
2013	57	3		3		30	2	6	1	12

Det er gjerne til og fra med hettemåkekolonien her, i år var den borte igjen. Fiskemåkekolonien er svært stabil. Fin oppgang for ternene.

Rogneskjær; Asker – fuglefredningsområde opprettet i 2009

År	Sum	Kns	Hg	Gg	Æf	Tj	Fm	Gm	Sm
2009	69		1		6		2	9	51
2011	103	1	2	2	13	1	1	7	76
2013	97	1	3	2	16	1	1	15	58

En stabil koloni, med en liten oppgang for gråmåkene og nedgang for sildemåkene.

Terneholmen; Asker – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Hg	Gg	Æf	Tj	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
2009	106	15	3	29	3	5	46	5		
2011	130	21	2	30	4	4	42	10		17
2013	113	18	3	22	4	2	38	24	2	

Voksende sildemåkekoloni og nå også to svartbakpar.

Lille Bjerkøyskjær; Asker – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Hg	Gg	Æf	Tj	Gm	Sm	Sb
2009	35	1	2	1	1	3	25	2
2011	37	2		14	1	1	17	2
2013	26	2		17			5	2

Kolonien følger tidligere utvikling med stadig oppgang for ærfugl og stadig nedgang for sildemåke.

Hvalskjær; Asker – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Kns	Hg	Gg	Æf	Tj	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
2009	40		2		12	1		16	8	1	
2011	63		5	1	31		1	14	10		1
2013	61	1			40			10	9	1	

31 ærfuglreir var ufattelig mange sist, denne gangen var det hele 40 reir på dette lille skjæret. Knoppsvanen var ny hekkefugl her.

Ulvungene; Asker – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Kns	Hg	Gg	Sa	Æf	Tj	Hm	Fm	Sb
2009	333	1			1		1	325	4	1
2011	403			5	2	2	2	391		1
2013	5		1			2	1			1

Vi har fryktet i mange år at denne hettemåkekolonien også skulle forsvinne, og i år var det et faktum. Kun fem reir av fire arter igjen.

Ulykkesskjær; Asker – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Hg	Æf	Tj	Rs	Hm	Fm	Sm	Sb
2009	34		4	1		25	3		
2011	18	2	8	2	1		2	2	1
2013	11	3	5				2		1

Nedgangen fortsetter.

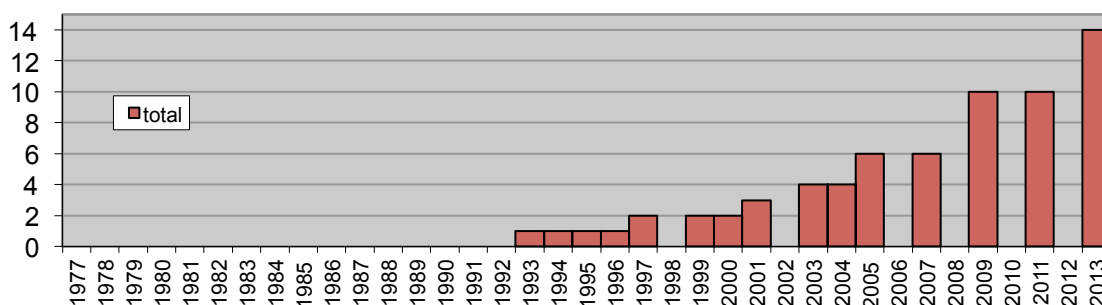
Fortsatt holder hettemåka stand i indre Oslofjord. Her omkring reservatskiltet på Sandholmen ved Snarøya, Bærum.
Foto Morten Bergan.

2) Artsgjennomgang

Antall hekkende par på «fredete» lokaliteter i figurene under gjelder frem til og med 2009 i alt 20 lokaliteter, mens antallet fredete lokaliteter i rapportområdet øket til 39 i 2011, se Bakgrunn og Fredete lokaliteter over. Den merkbart større andelen på fredete lokaliteter i 2011 for mange av artene skyldes således i hovedsak endring i fredningsstatus på hekkelokalitetene.

Merk at vi ikke har data for året 1977, det er kun tekniske årsaker til at dette året står med verdien 0 i alle figurene

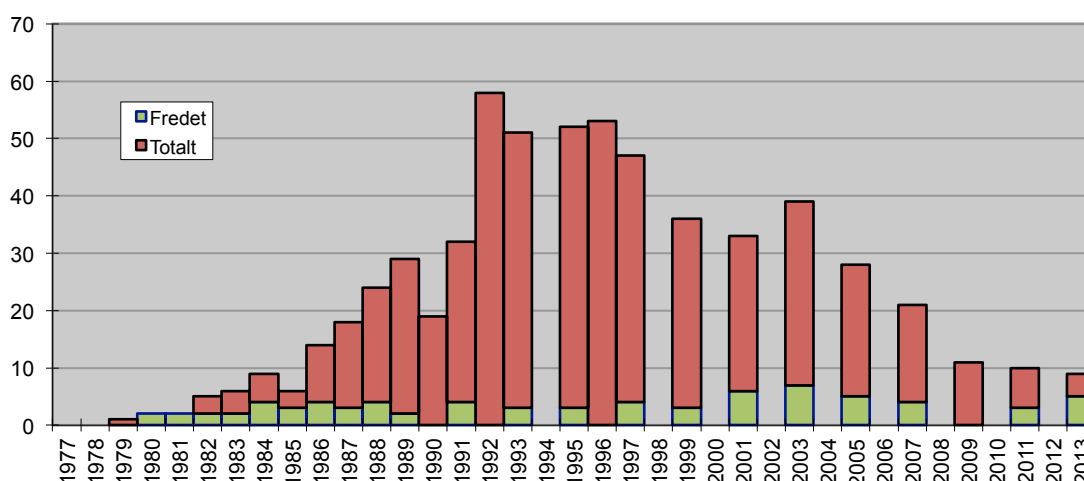
Knoppsvane (Kns) *Cygnus olor*

Figur 1. Antall hekkende par knoppsvane 1978-2013.

14 hekkende par, det høyeste antall til nå. 10 av reirene lå på fredete lokaliteter. I år lå alle reir ganske høyt over flomålet og skulle dermed være bra sikret mot uvær. I 2012 produserte parene i fjorden bare én unge totalt. Voksendødeligheten er nok lav.

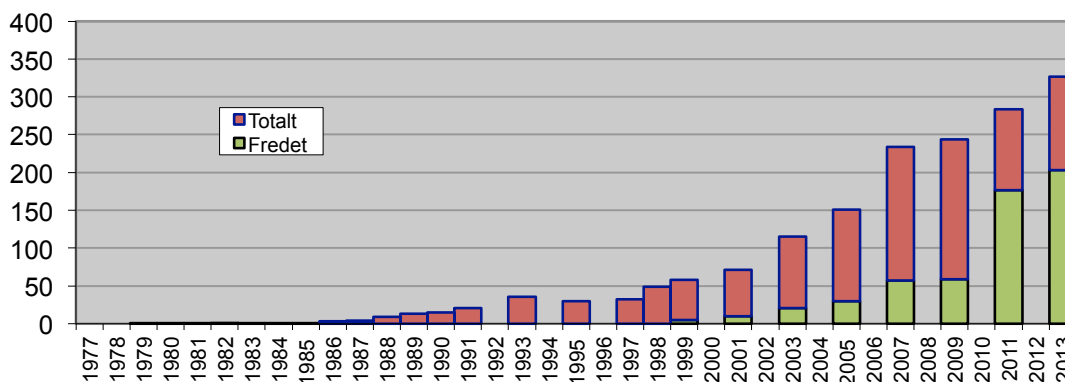
Kanadagås (Kg) *Branta canadensis*

Figur 2. Antall hekkende par kanadagås 1978-2013.

9 par totalt er en ytterligere nedgang og er det laveste antallet på nærmere 30 år. Det er som før trolig bestandsregulerende tiltak i form av eggpunktering og skadefelling som spiller inn. I ett av parene (Kaffeskjær) var hannen en krysning mellom kanadagås og grågås, så strengt tatt er det snakk om 8 $\frac{3}{4}$ par.

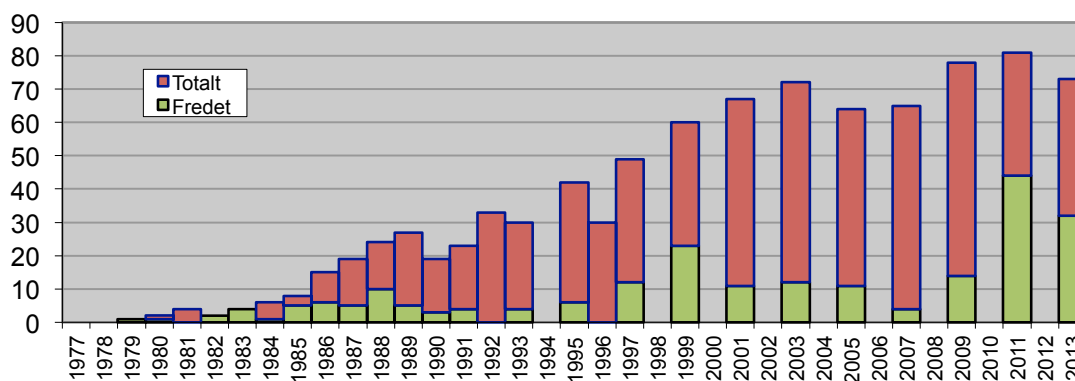
Hvitkinngås (Hg) *Branta leucopsis*

Figur 3. Antall hekkende par hvitkinngås 1978-2013.

Ny oppgang til 327 par er rekord igjen, opp 15 % fra 284. Økningen er likevel mindre nå enn den ofte var før eggpunktering ble satt i system. Den tidligere store kolonien på Bleikøyalven er nå nesten borte, det var nå bare 1 par tilbake. Årsaken er trolig at det har vært og eventuelt fremdeles er rev på øya. De største koloniene var 76 og 48 par på hhv. Søndre og Nordre Skjælholmen, samt 32 par på Knerten. Arten ble funnet hekkende på 43 lokaliteter i alt (mot 37 i 2011). Omkring 60 % av bestanden hekket på fredete lokaliteter.

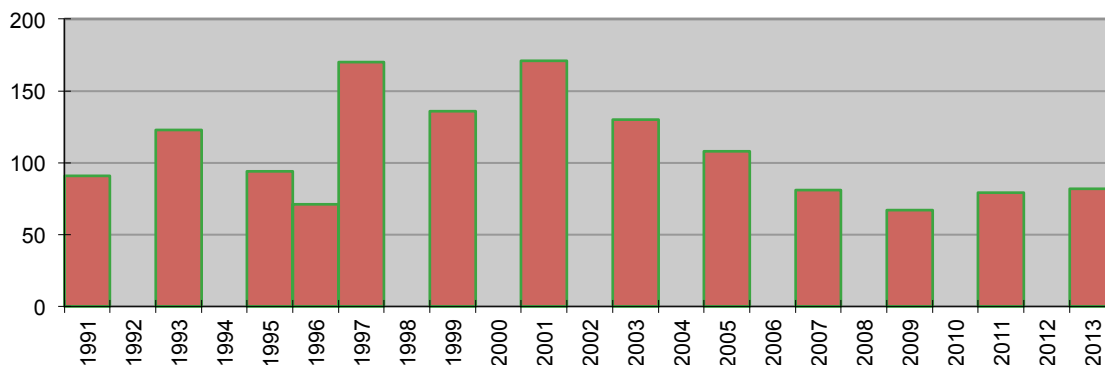
Grågås (Gg) *Anser anser*

Figur 4. Antall hekkende par grågås 1978-2013.

73 par er en nedgang fra 2011. En større andel enn vanlig var fremdeles rugende, trolig ble eggleggingen en drøy uke forsinket p.g.a. det kalde vårværet. I det store og hele har bestanden endret seg lite de siste 10 årene. Merk at forholdet mellom par i og utenfor reservatene ikke bør tillegges særlig vekt, ettersom en stor del av parene blir talt etter at de har forlatt hekkeplassen og funnet gode oppvekstområder for ungene. 28 klekkete kull men kjent ungeantall hadde en gjennomsnittstørrelse på 3,25 unger.

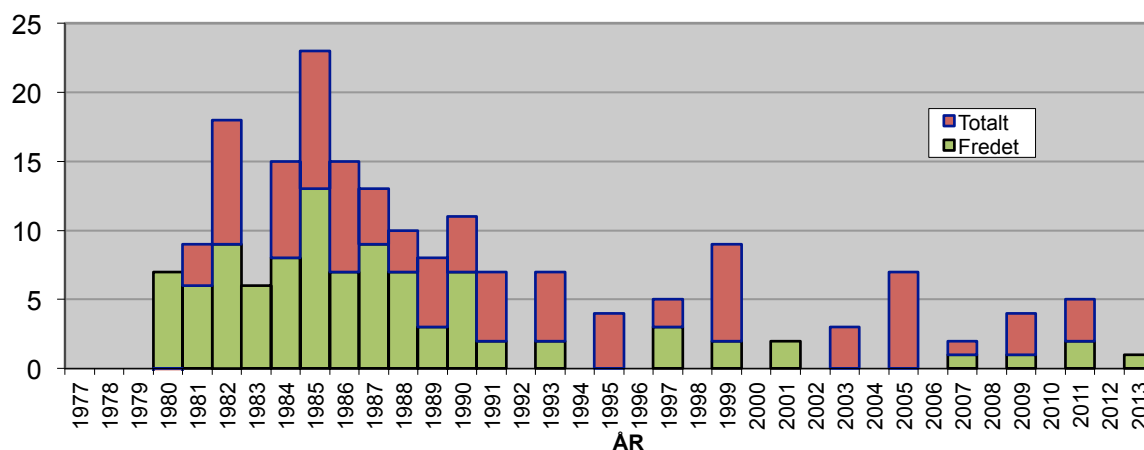
Gravand *Tadorna tadorna*

Figur 5. Antall voksne gravander 1991-2013.

Vi registrerte 82 voksne fugler i alt, mot 70–170 de siste 20 årene. Etter nedgang fra rundt 2000 har den opptalte bestanden holdt seg ganske stabil 2007–2013. Variasjonen mellom år i denne perioden er trolig godt innenfor feilmarginen i tellemetoden.

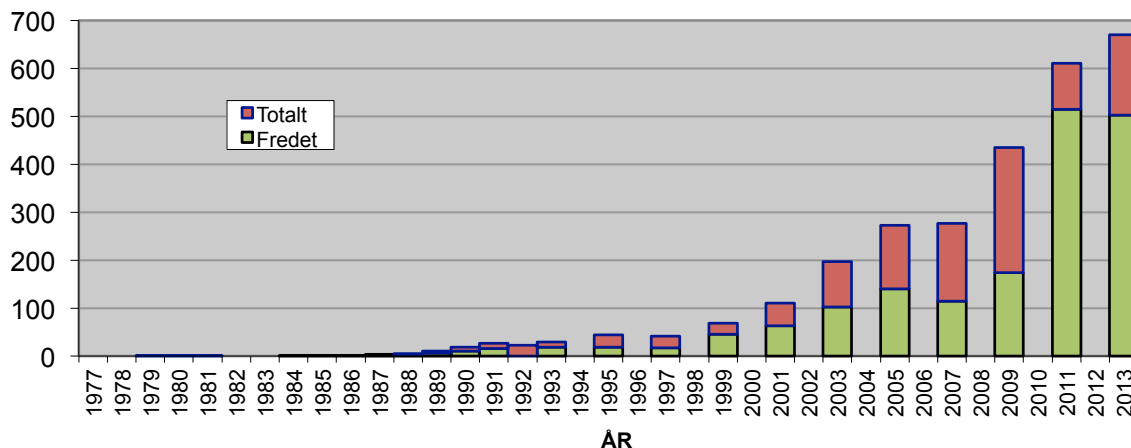
Stokkand (Sa) *Anas platyrhynchos*

Figur 6. Antall hekkende par stokkand 1978-2013.

1 hekkende par mot 5 i 2011 er det laveste vi har registrert de siste 30 årene. Årsaken, foruten en kald vinter som kan ha gitt høy voksendødelighet, kan være at det er stadig færre hettmåkekolonier å gjemme seg i i fjorden.

Ærfugl (Æf) *Somateria mollissima*

Figur 7. Antall hekkende par ærfugl 1978-2013.

En liten økning på drøyt 10 % fra 611 reir i 2011 til 670 i 2013. Kanskje har området vi teller i snart nådd sin bæreevne for ærfugl. Arten passerte i år gråmåken i antall reir, og er nå fjordens tredje mest tallrike sjøfugl etter hettemåke og sildemåke. De største koloniene var 75 reir på Søndre Skjælholmen, 59 reir på Nordre Skjælholmen, 49 reir på Nordøstre Askeskjær og 40 reir på Hvalskjær og. Totalt ble arten funnet på 48 lokaliteter, mot 45 i 2011. 75 % av parene hekket i reservater.

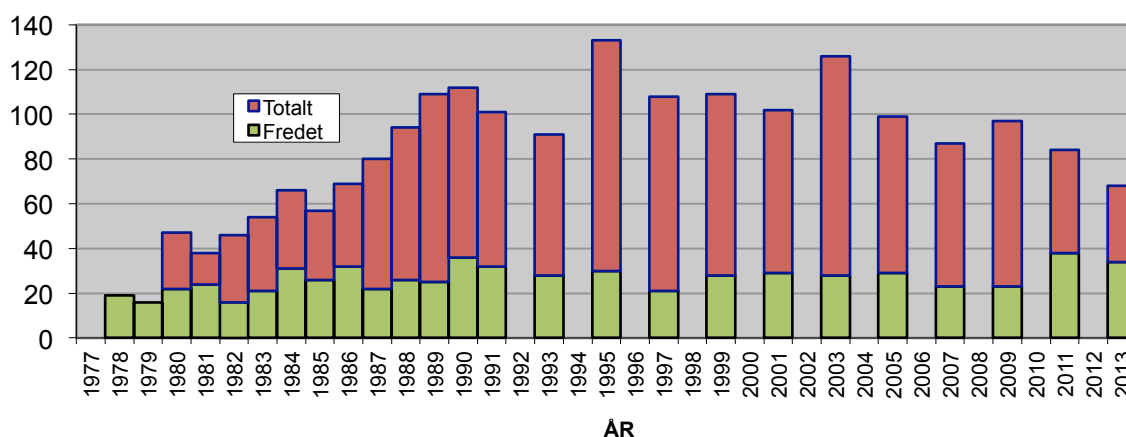
Siland *Mergus serrator*

Figur 8. Antall voksne silander 1991-2013.

Vi talte opp 253 individer på vann og strand, en ny liten nedgang fra 2011. Det kan virke som om silandbestanden nå har stabilisert seg eller er synkende igjen, etter kraftig oppgang fra omkring 1975 og frem til 2005.

Tjeld (Tj) *Haematopus ostralegus*

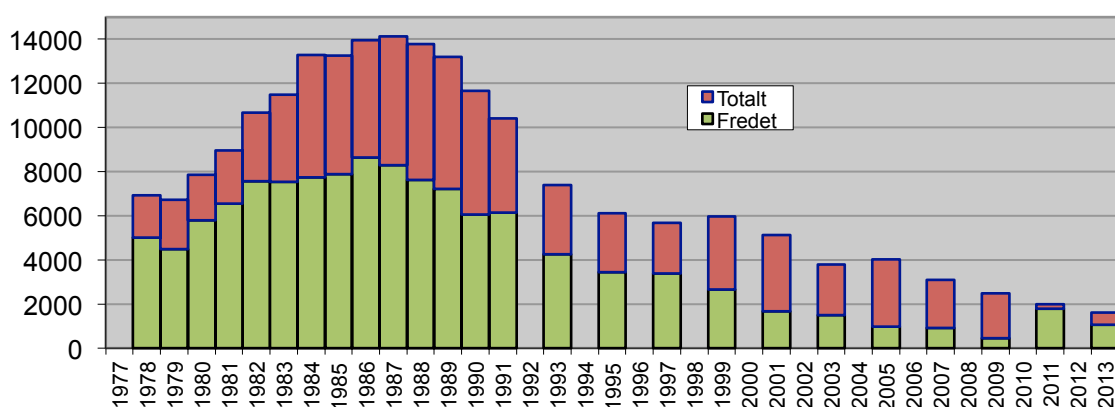
Figur 9. Antall hekkende par tjeld 1978-2013.

68 par er en ny nedgang fra 84 i 2011 og det laveste antallet på over 25 år. Årsaken til nedgangen kan være at tjelden ikke lenger har så mange hettemåkekolonier å finne beskyttelse i eller fordi det er høy predasjon fra stormåkene. Det kan også tenkes at noe av nedgangen skyldes en systemfeil i tellingene: Ettersom det er færre måkekolonier er det også noe færre skjær vi går i land på, og det kan føre til at vi overser enkeltpar i større grad. Halvparten av parene hekket i reservatene, en ørliten nedgang fra 2011.

Rødstilk (Rs) *Tringa totanus*

Vi registrerte arten på to mulige hekkelokaliteter, denne gang Knerten i Steilenegruppen i Frogn og Gressholmen i Oslo. 2–3 lokaliteter har vært normalt de siste årene, men vår metodikk er ikke særlig godt egnet for å følge bestanden.

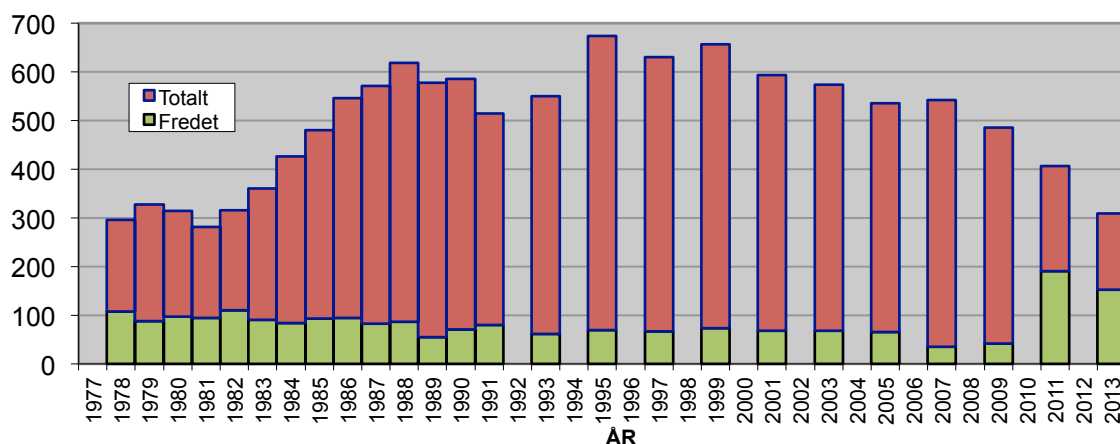
Hettemåke (Hm) *Larus ridibundus*

Figur 10. Antall hekkende par hettemåke 1978-2013.

Ny nedgang på nærmere 20 % til 1609 par. Flere av de gamle koloniene forsvant og noen nye ble etablert, men den totale bestandsutviklingen er omtrent som før. Selv om hettemåken fremdeles med god margin er den mest tallrike sjøfuglen i undersøkelsesområdet, så tyder alt på at den om ti år vil være blant de mer fåtallige artene. De største koloniene var på 401 reir på Tuskjær i Ås, 303 reir på Langskjær i Bærum, 192 reir på Lagmannsholmen i Bærum og 141 reir på Skogerholmen i Asker. Omkring 2/3 av parene hekket på fredete lokaliteter.

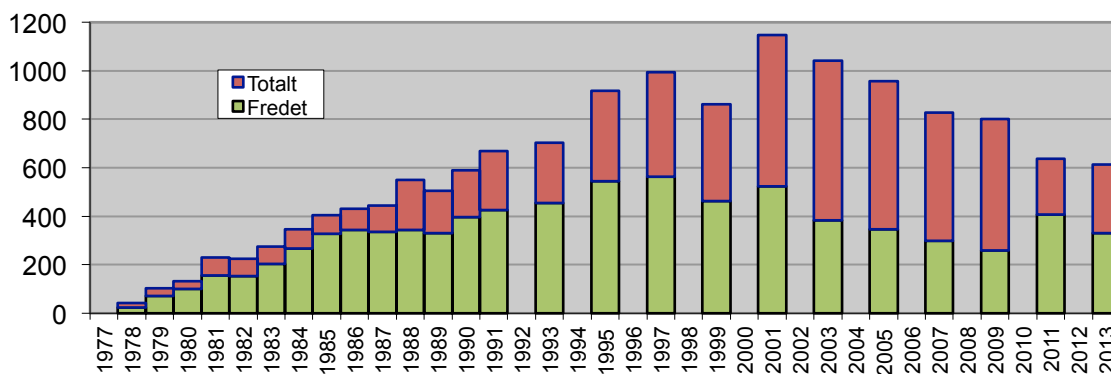
Fiskemåke (Fm) *Larus canus*

Figur 11. Antall hekkende par fiskemåke 1978-2013.

Ny nedgang til 309 par, det laveste på over 30 år. Bestanden har sunket fra omkring 600 par til nærmere 300 par de siste 15 årene, bestandsutviklingen er tydelig negativ. Som for grå- og sildemåke er det mulig at noe av forklaringen kan være at flere par har flyttet inn til flate hustak i byen, men vi kjenner ikke omfanget av dette. De største koloniene var 62 par på Torvøya i Bærum, 40 par på Kaffeskjær i Oslo og 30 par på Kråkholmen i Asker.

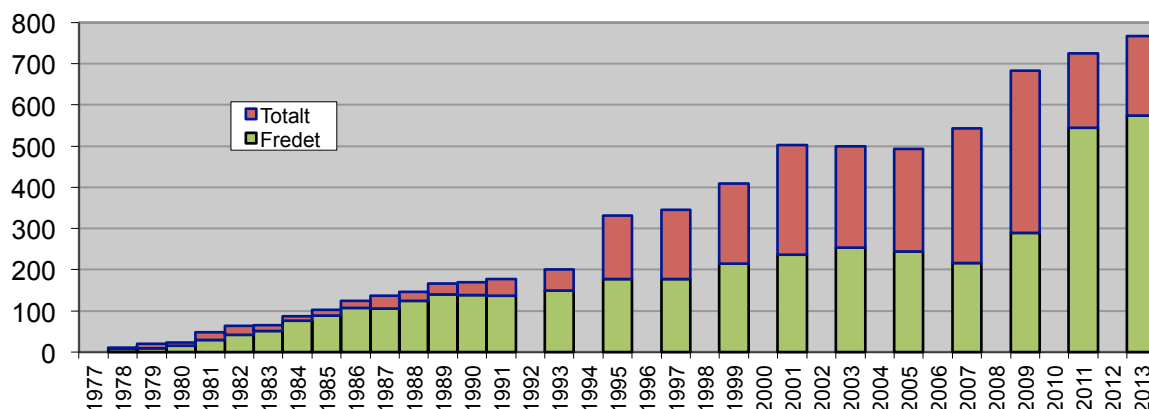
Gråmåke (Gm) *Larus argentatus*

Figur 12. Antall hekkende par gråmåke 1978-2013.

En svak nedgang fra 638 til 612 par. Den generelle bestandsutviklingen er negativ, skjønt størrelsen på endringen varierer mellom år. Denne variasjonen er imidlertid ikke større enn at den kan skyldes tilfeller av eggpredasjon i enkeltkolonier før tellingene våre gjennomføres. Den store kolonien på Bleikøyalven var sterkt redusert i år og det var mange tomme reirskåler der. De største koloniene var 106 reir på Søndre Skjælholmen i Nesodden, 64 på Rauskjæra i Asker og 57 på Nordre Skjælholmen i Nesodden. Omkring 55 % av parene hekket på fredete lokaliteter. Dette er en kraftig nedgang fra 2011 og skyldes i hovedsak at gråmåkekolonien på Bleikøyalven er sterkt desimert.

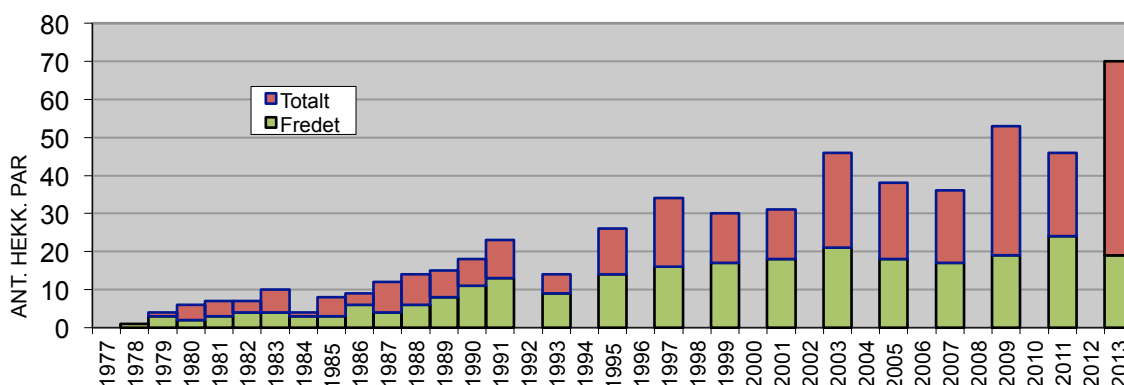
Sildemåke (Sm) *Larus fuscus*

Figur 13. Antall hekkende par sildemåke 1978-2013.

Med 768 par (en økning på drøyt 5 % fra 725) har arten nå nådd et nytt rekordnivå. Den er fjordens nest vanligste sjøfuglart etter hettemåken. De største koloniene var 95 reir på Nordøstre Askeskjær i Frogn, 77 reir på Kaninøya i Oslo, 58 reir på Rogneskjær i Asker og 56 reir på både Bleikøyskalven i Oslo og Småskjær i Frogn. Nær 75 % av parene hekket på fredete lokaliteter.

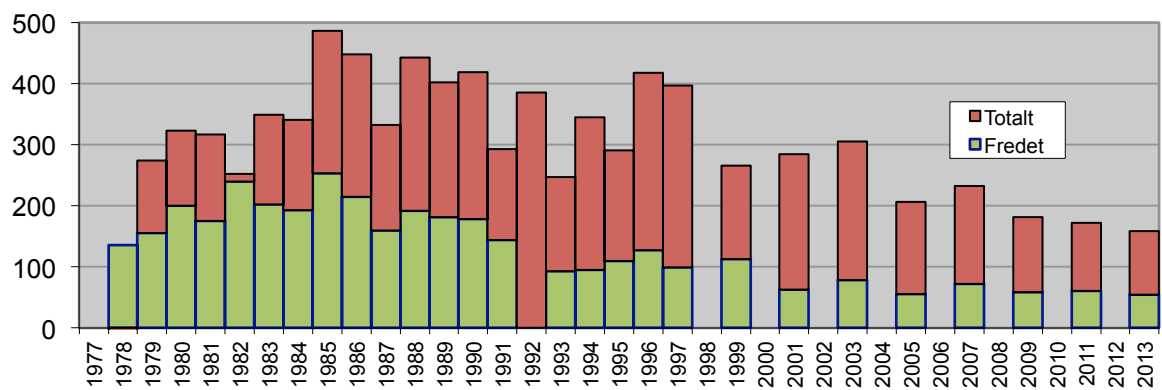
Svartbak (Sb) *Larus marinus*

Figur 14. Antall hekkende par svartbak 1978-2013.

70 par er en solid oppgang fra de 46 i 2011, men passer godt inn i den generelle oppgangen for arten gjennom de siste 35 år. Variasjonen mellom år er større enn for de andre stormåkene. Lokalitetene inneholdt for det meste 1–4 par hver, så i hovedsak er svartbaken mer spredd enn de andre stormåkeartene. Men på Nordre Skjælholmen var det nå 14 par spredd utover hele øya. Drøyt 70 % av parene hekket på fredete lokaliteter, mot drøyt 50 % i 2011. Økningen på de fredete lokalitetene skyldes nesten alene oppgangen fra ett til 14 par på Nordre Skjælholmen.

Makrellterne (Mt) *Sterna hirundo*

Figur 15. Antall hekkende par makrellterne 1978-2013. Merk at tellingen i 1978 var ufullstendig.

159 par er en liten nedgang fra 177 par i 2011, og er svært lavt i et historisk perspektiv. 39 par på Nakkeskjær i Oslo, og 26 par på Flatskjær i Ås og 19 par på Borøyskjær i Bærum var de største koloniene.

Det er fort gjort å overse et rugende makrellternpar med den grå skiferen som bakgrunn.
Foto Morten Bergan.

3) Tabeller

OSLO & AKERSHUS

- fredete lokaliteter i Oslo, Nesodden, Ås og Frogn

Lokalitet	Kommune	Dato	Sum	Kns	Kg	Hg	Gg	Sa	Æf	Tj	Rs	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
Hertugskjær	Oslo	18. mai/9.juni	20											2	18		
Malmøyskjær	Oslo	18. mai/9.juni	4			1				1			1			1	
Kaninøya	Oslo	18. mai/9.juni	143	1		13			32					20	77		
Malmøykalven*	Oslo	18. mai/9.juni	0														
Malmøya*	Oslo	18. mai/9.juni	0														
Bleikøykalven*	Oslo	18. mai/9.juni	120			1	2						18	43	56		
Galteskjær I N av Lindøya*	Oslo	18. mai/9.juni	30			1			1	1				6	21		
Nakkeskjær*	Oslo	18. mai/9.juni	49			3			5					2			39
Kavringen	Oslo	18. mai/9.juni	24			4			4	1				7	7	1	
Kaffeskjær*	Oslo	18. mai/9.juni	156		2	5	1	1	10	1		93	40	2		1	
Knerten	Nesodden	18. mai	91	1		32			36	2	1			10	4	5	
Nordre Skjælholmen*	Nesodden	18. mai	207		2	48	2		59	2		1		57	22	14	
Husbergøya*	Nesodden	18. mai	86			12	1		12	1			20	14	25	1	
Tuskjær*	Ås	18. mai/9.juni	421			4						401	16				
Flatskjær*	Ås	18. mai/9.juni	39			4				2		5			2		26
Nordøstre Askeskjær	Frogn	20.mai	163	1		2			49					14	95	2	
Stakaskjær*	Frogn	20.mai	19		1					1		10	2				5
Storskjær*	Frogn	20.mai	18						6	1			8			1	2
Småskjær*	Frogn	20.mai	93	1			1		24					10	56	1	

Tabell 1A. Antall hekkende par sjøfugl på fredete lokaliteter i Oslo, Nesodden, Ås og Frogn i 2013.

*Lokaliteter fredet 2008 eller 2009

Kns=knoppsvane, **Kg**=kanadagås, **Hg**=hvitkinngås, **Gg**=grågås, **Sa**=stokkand, **Æf**=ærfugl, **Tj**=tjeld, **Rs**=rødstilk, **Hm**=hettemåke, **Fm**=fiskemåke, **Gm**=gråmåke, **Sm**=sildemåke, **Sb**=svartbak, **Mt**=makrellterne

OSLO & AKERSHUS

- fredete lokaliteter i Bærum og Asker

Lokalitet	Kommune	Dato	Sum	Kns	Kg	Hg	Gg	Sa	Æf	Tj	Rs	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
Lagmannsholmen	Bærum	18. mai/9.juni	197				2					192	1			1	1
Dokkskjær*	Bærum	18. mai/9.juni	21	1			2		14			2	1			1	
Sandholmen	Bærum	18. mai/9.juni	67				2			1		63	1				
Alv	Bærum	19. mai/9.juni	87			6			24	1				28	27	1	
Selskjær*	Bærum	19. mai/9.juni	70			4	1		26					1	37	1	
Langskjær*	Bærum	19. mai/9.juni	347	1		13	6		22			303			1	1	
Svartskjæra	Bærum	20. mai/9.juni	8	1			2		2	2						1	
Møkkalassene	Bærum	19. mai/9.juni	30						18	2			2	6	1	1	
Ytre Vassholmen	Bærum	19. mai/9.juni	107			14	1		27	1			2	41	17	4	
Terneskjær	Bærum	19. mai/9.juni	8						2						4	2	
Mellemskjær	Bærum	19. mai/9.juni	13				1		7	3				1		1	
Prinseskjær	Bærum	19. mai/9.juni	26			4	1		17	1				1	1	1	
Borøyskjær	Bærum	19. mai/9.juni	36	1		2	2		3	1			6		1	1	19
Kråkholmen*	Asker	19. mai/9.juni	57			3				3			30	2	6	1	12
Rogneskjær*	Asker	19. mai/9.juni	97	1		3	2		16	1			1	15	58		
Lille Bjørkøyskjær	Asker	19. mai/9.juni	26			2			17						5	2	
Hvalskjær	Asker	19. mai/9.juni	61	1					40					10	9	1	
Terneholmen	Asker	19. mai/9.juni	113			18	3		22	4			2	38	24	2	
Ulvungene	Asker	19. mai/9.juni	5			1			2	1						1	
Ulykkesskjær	Asker	19. mai/9.juni	12			3			5				2			1	
Sum 2013			3070	10	5	203	32	1	502	34	1	1070	153	330	574	51	104
% av fjordbestand			65,5	71,4	55,5	62,1	43,8	100,0	74,9	50,0	50,0	66,7	49,5	53,9	74,7	72,9	65,4
% av reservatbestand			99,9	0,3	0,1	6,6	1,0	0,0	16,4	1,1	0,0	34,9	5,0	10,7	18,7	1,7	3,4
Sum 2011			3840	6	3	177	44	2	515	38	1	1780	190	408	545	24	111
% endring 2011-2013			-20,1	+66,7	+60,0	+14,7	-27,3	-50,0	-2,5	-10,5	+/-	-33,6	-19,5	-19,1	+5,3	+212,5	-6,3

Tabell 1B. Antall hekkende par sjøfugl på fredete lokaliteter i Bærum og Asker i 2013.

*Lokaliteter fredet 2008 og 2009

OSLO & AKERSHUS - ikke fredete lokaliteter i Ås, Oslo og Nesodden

Lokalitet	Kommune	Dato	Sum	Kns	Kg	Hg	Gg	Sa	Æf	Tj	Rs	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
Bunnebunn	Ås	18. mai	1	1													
Herbern	Oslo	18. mai/9.juni	1										1				
Galteskjær II i Paddehavet	Oslo	18. mai/9.juni	73			1						50			11	1	10
Paddeskjær	Oslo	18.mai/9. juni	19									5			1		13
Ormsundskjær	Oslo	18. mai/9.juni	58									57	1				
Hovedøya	Oslo	18. mai/9.juni	1				1										
Gressholmen	Oslo	18. mai/9.juni	1								1						
Nakholmen	Oslo	18. mai/9.juni	2				1			1							
Purka = Nordre Lindøyskjær	Oslo	18. mai/9.juni	32				1			1		30					
Loffen = Nakodden	Oslo	18. mai/9.juni	5			3			1					1			
Filipstadkaia	Oslo	24.mai	64			1						62	1				
Bestumkilen	Oslo	21.mai	1		1												
Killingholmen	Oslo	18. mai/9.juni	81									67	14				
Feieskjær	Oslo	18. mai/9.juni	41				1		8			29			2		1
Blylagsbukta	Nesodden	18. mai	4				1						3				
Ildjernet N	Nesodden	19. mai	6				1		5								
Kattegattodden	Nesodden	19. mai	2							1				1			
Sutern	Nesodden	19. mai	3				1			1			1				
Ildjernet S	Nesodden	19. mai	10						2				7	1			
Søndre Skjælholmen	Nesodden	18. mai	319	1		76			75	2			2	106	53	4	
Husbergkalven	Nesodden	18. mai	31			6			17				2	5	1		
Fyrsteilene	Nesodden	19. mai	9			2	1		3	1			2				
Storsteilene	Nesodden	19. mai	11				1		4				6				
Rekeskjær	Nesodden	19. mai/9.juni	5										1		2		2
Persteilene	Nesodden	19. mai	5						3				2				

Tabell 2A. Antall hekkende par sjøfugl på ikke-fredete lokaliteter i Ås, Oslo og Nesodden i 2013.

OSLO & AKERSHUS - ikke fredete lokaliteter i Frogn og Asker

Lokalitet	Kommune	Dato	Sum	Kns	Kg	Hg	Gg	Sa	Æf	Tj	Rs	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
Søndre Langåra	Frogn	20.mai	9						8				1				
Selskjær	Frogn	20.mai	7						1								6
Nordvestre Askeskjær	Frogn	20.mai	39			3	1		8	1			3	21	2		
Midtre Askeskjær	Frogn	20.mai	45			4	1		12				2	11	15		
Søndre Askeskjær	Frogn	20.mai	8			1			5				2				
Kaholmskjær	Frogn	20.mai	1							1							
Terneskjær	Frogn	20.mai	1													1	
Hallangspollen	Frogn	20.mai	6	1			5										
Hallangen	Frogn	20.mai	6				5		1								
Militærskjær	Frogn	20.mai	1														1
Møkkalassene	Frogn	20.mai	3		1				2								
Skogerholmen	Asker	19. mai/9.juni	149			4				2		141	2				
Djupalstein	Asker	19. mai/9.juni	101						3			98					
Djupalen	Asker	19. mai/9.juni	39			3				1				5	29	1	
Rauskjæra	Asker	19. mai/9.juni	111		2	14	1			4			2	64	24		
Middagsbukta	Asker	19. mai	3				3										
Viernskjær	Asker	19. mai/9.juni	1													1	
Midtskjær	Asker	19. mai/9.juni	1													1	
Vendelsund	Asker	19. mai	4				4										
Vendelholmen	Asker	19. mai/9.juni	2										2				
Spannslokket	Asker	19. mai/9.juni	18			1			1	1			14		1		
Jernholmene	Asker	19. mai/9.juni	3							1			2				
Furuholmen	Asker	19. mai/9.juni	1				1										
Kuholmene	Asker	19. mai/9.juni	1										1				
Nesøya	Asker	19. mai/9.juni	1							1							
Store Bjørkøyskjær	Asker	19. mai/9.juni	81			1			6	1				51	20	2	
Vettreskjær	Asker	19. mai/9.juni	2				1						1				
Sværslepene	Asker	19. mai/9.juni	1													1	
Ferjeskjær	Asker	19. mai/9.juni	2										2				
Ministein	Asker	19. mai/9.juni	1													1	

Tabell 2B. Antall hekkende par sjøfugl på ikke-fredete lokaliteter i Frogn og Asker i 2013.

OSLO & AKERSHUS - ikke fredete lokaliteter i Bærum

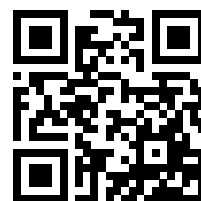
Lokalitet	Kommune	Dato	Sum	Kns	Kg	Hg	Gg	Sa	Æf	Tj	Rs	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
Rolfstangskjær	Bærum	19. mai/9.juni	1												1		
Indre Vassholmen	Bærum	19. mai/9.juni	1										1				
Rolfstein	Bærum	19. mai/9.juni	1							1							
Geitungen	Bærum	19. mai/9.juni	14			1				1				3	9		
Geita	Bærum	19. mai/9.juni	6							3			1	1	1		
Saraskjær	Bærum	19. mai/9.juni	1				1										
Store Mikkell	Bærum	19. mai/9.juni	1													1	
Midtre Mikkell	Bærum	19. mai/9.juni	3						3								
Mikkell	Bærum	19. mai/9.juni	2													2	
Høyerholmen	Bærum	20. mai/9.juni	6										6				
Kalvøya	Bærum	19. mai/9.juni	1										1				
Kalveskjær	Bærum	19. mai/9.juni	1										1				
Solvikskjær	Bærum	19. mai/9.juni	1													1	
Røykholmen	Bærum	19. mai/9.juni	1											1			
Bjørkholmen	Bærum	19. mai/9.juni	2				1						1				
Koksabukta	Bærum	19. mai	1				1										
Krokholmen	Bærum	19. mai/9.juni	2							2							
Hundsund	Bærum	19. mai	7				7										
Feilskjær	Bærum	19. mai/9.juni	1							1							
Torvøya	Bærum	19. mai/9.juni	88			3				4			62	11	8		
Solskjær	Bærum	19. mai/9.juni	16							1					13	2	
Junkern	Bærum	19. mai/9.juni	25							1					1		22
Holsa	Bærum	19. mai/9.juni	7	1									6				
Sum ikke fredet 2013			1611	4	4	124	41	0	168	34	1	539	156	282	194	19	55
Sum ikke fredet 2011			1214	4	7	107	37	3	96	46	1	204	216	230	180	22	61
% endring 2011-2013			+32,7	+/-	-42,9	+15,9	-10,8	-100	+75,0	-26,1	+/-	+264,2	-27,8	+22,6	+7,7	-13,6	-9,8
Total O&A 2013			4681	14	9	327	73	1	670	68	2	1609	309	612	768	70	159
% av totalbestand			100,4	0,3	0,2	7,0	1,6	0,0	14,3	1,5	0,0	34,4	6,6	13,1	16,4	1,5	3,4
Total O&A 2011			5054	10	10	284	81	5	611	84	2	1984	406	638	725	46	172
% endring 2011-2013			-7,4	+40,0	-10,0	+15,1	-9,9	-80,0	+9,7	-19,0	+/-	-18,9	-23,9	-4,1	+5,9	+52,2	-7,6

Tabell 2C. Antall hekkende par sjøfugl på ikke-fredete lokaliteter i Bærum i 2013, samt totalsummer for Oslo og Akershus.

I en årrekke, i alle fall siden 2009, har en delvis albino ærfuglhunn hatt tilhold i ytre Bærum. I år hekket den på Ytre Vassholmen. Bildet er fra Ostøybukta like ved, sammen med normalt fargete venninner.
Foto Morten Bergan.

<http://nofoa.no/7605>

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus

Postboks 1041 Sentrum
0104 OSLO

leder@nofoa.no